

FRANSE REVOLUTIE BRACHT KOMMER EN KWEL OVER BEAUPRE: een momentopname

door Marc VAN TRIMPONT

De bekende Cisterciënzerabdij Beaupré te Grimminge (ca.1128-1796) was een van die talrijke kloosters die gestalte hebben gegeven aan de "*glans van Cîteaux*" (indien het ons gegund is deze term te ontlenen (1)).

Nadat ons land door de Fransen was ingepalmd, werd snel duidelijk dat men komaf wou maken met al wat ook maar aan het ancien régime herinnerde. Een en ander werd bovendien nog scherper gesteld door een machtsstrijd die te maken had met de invoering van het principe van de scheiding van Kerk en Staat. Zou het fout zijn te stellen dat precies deze machtsstrijd plus het feit dat de Kerk geassocieerd werd met de "oude orde" eigenlijk de voornaamste motieven geweest zijn voor de zogeheten godsdienstvervolgung die door de "nieuwe orde" werd ingesteld en doorgevoerd?

In 1795 was het kapittel van de abdij Beaupré samengesteld als volgt:

Louisa Cambier (priorin), Julienne van der Biest, Angelina de Mens, Albertine Lemmens, Ursula van Hoorde (onderpriorin), Robertina van Lierde, Humbelina Grossau, de abt van Cambron, Florent Pepin, (gedelegeerde van de abt van Clairvaux, en vader-abt van de abdij Beaupré), Dom Alberic Dubois (procureur, provisor en beheerder. Biechtvader van de kloosterzusters)(2).

In 1787 had de abdij Beaupré nagenoeg 22000 guldens inkomsten wat, rekening gehouden met de uitgaven, een batig saldo liet van zowat 550 guldens. Toen de Fransen geld nodig hadden werd in 1794 (onder meer) aan alle kloosters een zware contributie opgelegd. De abdij Beaupré diende tweehonderdduizend guldens neer te tellen, liefst binnen de acht dagen (3). Op grond van de balans inkomsten/uitgaven waarvan zo-even sprake, ligt het voor de hand dat deze betaling niet kon zonder ingrijpende maatregelen. De kloosterzusters wonnen het advies in van de abt van Cambron en van de aartsbisschop van Mechelen; deze raadden ze aan bepaalde onroerende goederen te verkopen (4). De beslissing om te verkopen werd genomen door de kloostergemeenschap zelf, in kapittel bijeen op 29 september 1794. Een onzer medeleden van de *Kring Gerardimontium* bezit een merkwaardig document van drie pagina's, getiteld "*Extrait uyt sekeren act ende resolutie capitulaire waervan het hooft luyd als volgt*". Men notere terloops dat het grafelijk blazoen "*Flandriae*" (zie reproductie elders in deze bijdrage doorgehaald is, omdat blazoenen het ancien régime voor de geest riepen.

(1) Deze ontlening en zinspeling verwijzen naar het kunstboek *De glans van Cîteaux in de Nederlanden: 900 jaar cisterciënzerabdijen 1098-1998*, door A. Hoste, o.s.b., M. Nuyttens en G. van Bockstaele, Brugge, 1997. Meer bepaald p.98 t.e.m. 102 zijn gewijd aan de Onze-Lieve-Vrouw-abdij van Beaupré.

(2) P. DE PORTEMONT (P.CATTELAÏN), Historisch onderzoek naar de stad Geraardsbergen, Geraardsbergen, 1870-1996, dl.2, p.209.

(3) Zie in verband met deze oorlogsbelasting ook : P. DE PORTEMONT (P.CATTELAÏN), o.c., dl.1, p.108-110.

(4) F. DE POTTER & J. BROECKAERT, Geschiedenis van de gemeenten van de provincie Oost-Vlaanderen - Grimmingen.

Dit document identificeert zichzelf als een afschrift van het origineel dat op de griffie van Grimminge berustte. Na onderzoek blijkt diezelfde tekst, doch volledig(er), ook ingeschreven te zijn in het "Register der prochie Grimmingen, 1795. Verkoghte goederen van Beaupré en voordere wettelycke acten, staeten en caevelingen" (5) Het bewuste afschrift bevat hoofdzakelijk notulen van twee verschillende vergaderingen gewijd aan het probleem van deze heffing en aan de verkoop. De eerste vergadering waarvan sprake is het kapittel gehouden op 29 september 1794: "Au chapitre de l'abbaye de Beaupré le 29 septembre 1794, nous prieuse Supérieure et religieuses soussignés de la meme abbaye convoquées et assemblées au chapitre avons résolu comme nous faisons par cette de vendre publiquement et au plus offrant, pour pouvoir satisfaire à la contribution de deux cent mille florins argent c(ourant) demandé de la meme abbaye les biens suivants, savoir dans la paroisse de ..." Jammer genoeg worden de goederen er niet opgesomd noch de gemeenten waar de eigendommen zich bevonden.

L. Uij.
Vrijheids
gelykheyt
 De Municipaliteit van Grimminge
 Mede Burgers
 De verpactte van de Betreliuse van vier miljoen
 wisselende bij voorgaande bekering. Hetwelc gedaan is
 worden bevonden in al: prochie daer inne gecontroleert is
 volghet hier toe voor het gecontroleert. Om ingewoone redenen
 volk te kuisen gemaakt.
 De Abt van Beaupré 200000

Afschrift van het bericht met de melding dat de abdij Beaupré voor 200000 guldens moet bijdragen in de vier miljoen oorlogsbelasting die moest worden opgehoest (RAR, OGA Grimminge, o.c.: "Register..." p.3).

In het register staan ze echter wel ingeschreven (p.9-101); het gaat voornamelijk om onroerende goederen gelegen te Grimminge, Denderleeuw, Galmaarden, Delfinge, Gooik, Hasselt, Lennik, Maria-Oudenhove, Onkerzele, Boelare, Neigem.

Verder werd tijdens datzelfde kapittel volmacht gegeven aan dom. Albéric du Bois, hun biechtvader, woonachtig te Geraardsbergen, om de voorgenomen verkoop te doen en om in hun naam de eed af te leggen dat door deze verkoop de goederen rechtstreeks noch onrechtstreeks in de dode hand zouden komen; de opbrengst zal door dame Ursule van Hoorde worden bezorgd aan wie het toekomt; verder moet voor deze voorgenomen verkoop de toelating worden gevraagd aan de Raad van Vlaanderen, en moet deze resolutie nog de goedkeuring krijgen van hun overste, de abt van Cambron.

(5) RIJKSARCHIEF RONSE (=RAR), oud gemeentearchief (=OGA) Grimminge: microfilm BLMG 721094 ("Register p.1 e.v.).

In marge van de tekst staat dan genoteerd: "*Signé fr(ère). Florent Pepin, abbé de Cambron: je consens à cette vente pour satisfaire à la contribution exigé de la ditte abbaye*". Ten slotte staat genoteerd dat deze resolutie ondertekend is door zuster Louise Cambier, priorin, zuster Julien(ne) van den Bist, zuster Angéline de Mens, zuster Albertina Lemmens, zuster Ursule van Hoorde, zuster Albertine van Lierde, zuster Humbeline Grossau. Het verzoekschrift tot de Raad van Vlaanderen dateert van 14 oktober 1794.

De volgende notitie is eigenlijk de goedkeuring door de abt van Cambron voor de voorgenomen verkoop. Deze goedkeuring werd vermoedelijk op hetzelfde originele document neergeschreven, althans luidens de aanhef: "*Nous fr. Florant Pepin abbé de Cambron, père abbé de l'abbaye de Beaupré aiant en communication dela resolution couché ci-dessus (...)*". Hij was ook in het bezit zowel van het aanslagbiljet voor de 200000 guldens en van het verzoekschrift tot de "*Conseil de Flandre*" de dato 14 oktober 1794. De abt schrijft verder dat Beaupré zich in de totale onmogelijkheid bevindt om de opgelegde heffing te betalen, en verklaart om deze reden in te stemmen met de verkoop van onroerende goederen ten belope van het te betalen bedrag. De abt ondertekent deze verklaring op 17 oktober 1794.

Volgens De Potter & Broeckaert werden op een bepaald moment 104 bunder en 267 roeden (ongeveer 135ha) land te koop gesteld, maar deze verkoop bracht slechts een kleine 50000 guldens op.

Op 17 januari 1795 had in de abdij van Beaupré een nieuw kapittel plaats "*considérant que les biens ci-dessus repris ne peuvent suffire à beaucoup près au paiement de la quote part de la contribution susdite et nous trouvant vivement pressées à y satisfaire (...)*". Daar werd beslist, conform de toestemming van de abt van Cambron, nog andere (niet genoemde) goederen te verkopen ten einde het opgelegde bedrag te betalen. En opnieuw wordt aan dom Du Bois volmacht gegeven enz. net als bij de eerste beslissing. Tot slot wordt in dit document gezegd dat het ondertekend is door zuster Louise Cambier, priorin, zuster Julienne van der Bist, zuster Angeline de Mens, zuster Albertina Lemmens, zuster Ursule van Hoorde, onderpriorin, zuster Robertine van Lierde, zuster Humbeline Grossau.

Zoals gezegd, is het document een afschrift, wat blijkt uit de geijkte slotformule: "Accodeert met syn origineel ter griffie van Grimminge berustende; mij 't oorconden griffier der selve Prochie ten jaere 1795. (Get.) C. VANHOORDE.

Men kan zich de geladen sfeer voorstellen waarin de kloosterzusters toen leefden. Revolutionaire toestanden zijn steeds en waar ook ter wereld het tafereel van pesterijen, vaak zelfs van puur crimineel gedrag dat dan onder het mom van zuivere idealen wordt vergoelikt. De Potter en Broeckaert brachten in verband hiermede volgend kort sfeerbeeld: "*Wij reppen hier enkel, in 't kort, van de vele plagerijen, moedwilligheden en baldadigheden, die de Fransche republikeinen, ondersteund door eenige Fransgezinde wethouders van Geeraardsbergen, ten opzichte der zusters van Beaupré pleegden. Onbeschaamd drongen zij in het sticht, roofden den visch uit de vijvers, eischten spijs en drank, en, na twintig flesschen wijn geledigd te hebben, begonnen zij te dansen op het geluid der abdijsklokken. Toen dit gebeurde, herdacht de Kerk, in plechtige gebeden, de overledene christenen, wachtende op het uur der volkomene zuivering: 't was Allerziedag..."*(6). Alhoewel deze auteurs zich soms laten gaan in een emotieve ontboezeming wat een indruk kan wekken dat zij vooringenomen zijn komt dit relaas toch niet ongelooftwaardig over. Willekeur is toch van alle tijden, telkens crisistoestanden zulks mogelijk maken! In 1796 werden de laatste zusters - er waren er toen nog zes, naast priorin Cambier - uit hun klooster gezet (7). Sic transit...

Marc VAN TRIMPONT

(6) F. DE POTTER en BROECKAERT, o.c.

(7) Zie desgewenst ook: E. DE MOL, Een bekoorlijk dorpje langs de Dender: "Mijn" Grimminge, s.d.,p.41 ev:Abdij Beaupré.